

Szisztematizálás – jövőépítés

A tudományos szakirodalomban, a sajtóban, a rádióban és a televízióban már néhány éve napirenden levő kérdés a szisztematizálás és ennek ágazati problémái: a város-, a falu- és a területrendezés. Mindezek egyaránt foglalkoztatják mind a szocialista, mind a tőkés országok állam- és társadalmi vezetését. Az ENSZ például az utóbbi tizenöt évben tucatnyi értekezletet szervezett a szisztematizálási, urbanizációs és más, ezzel kapcsolatos kérdések megvitatására. Említésre méltó, hogy e szemináriumok egyike 1969 őszén hazánk fővárosában, Bukarestben zajlott le.

Mi váltotta ki ezt az új társadalmi jelenséget, s mi tette szükségessé ezzel mondhatni egyidőben egy új, több tárgykört felölelő tudomány megszületését? Íme a kérdés, amelyre itt választ szeretnénk adni.

1. Ismert tény, hogy az utóbbi évtizedekben a Föld lakossága gyors ütemben növekedett. A növekedés hetente annyi, mint Bukarest, évente pedig annyi, mint Románia, Bulgária és Lengyelország összlakossága. Ez a gyors növekedés, amelyet szokás „demográfiai robbanás“-nak is nevezni, főleg az átlagos életkor rövid idő (ötven év) alatti mintegy kétszeres emelkedésének az eredménye — ami viszont annak köszönhető, hogy a termelőerők gyorsan fejlődtek, az életkörülmények állandóan javultak, az orvostudomány újabb eredményeket ért el, az egészségügyi hálózat kiterjedt stb. A jövőben az átlagos életkor további növekedése várható, nemsokára meg fogja közelíteni a 75 évet, ez pedig — a születési hánycsökkenés ellenére — tovább növeli a természetes szaporulatot. Így a jövőben is a Föld lakosságának gyors növekedése várható; az előrejelzések szerint 2000-ben eléri a 6100 milliót, sőt talán a tízmilliárdot.

A lakosságnak ez a rohamos számbeli gyarapodása meglehetősen sok kérdést vet fel. Ezek közül legfontosabbak a következők:

— rövid 30 év alatt mintegy kétmilliárd embernek kell lakást biztosítani, jöllehet a Föld jelenlegi népességének lakásproblémája sincsen megoldva kielégítő módon;

— a megnövekedett lakosságot élelemmel, vízzel, ruházattal kell ellátni, ami a termelés további nagyméretű növekedését igényli. Újabb erőforrásokat és lehetőségeket kell feltárni az egyre nagyobb szükségletek fedezésére.

2. Az általános demográfiai jelenségeken belül különleges helyet foglal el a városi lakosság létszámának növekedése. 1800-ban a Föld összlakosságának csupán 2,9 százaléka lakott városban; századunk elején ez az arány 13,7 százalékra emelkedett, az ötvenes évekre pedig elérte a 29-et. Napjainkban a városi lakosság meghaladja az összlakosság 40 százalékát. Míg tehát az utóbbi százhetven év alatt a Föld lakossága csupán 4,4-szeresére, a városi lakosság 58-szorosára növekedett.

A városi lakosság e gyors növekedésének legfőbb tényezője a bevándorlás, a falusi lakosságnak a városokba való beköltözése. A XX. században igen sok helyen végbement a mezőgazdasági tevékenység gépesítése, s ezzel egyidőben e tevékenység termelékenységének színvonalának gyors emelkedése. A mezőgazdaság egyre

kevesebb munkaerőt igényel, a főlöszleges munkaerő tehát az ipar felé — a városokba — áramlik. A fejlett országokban a mezőgazdaságban dolgozók aránya az összes dolgozók számához viszonyítva 8—15 százalék között mozog.

A városi lakosság jövőbeli fejlődésére vonatkozóan két prognózist mutatunk be. Az első szerint 2000-ben bolygónk összlakosságának 60 százaléka városi lakos lesz (száma a jelenlegi 1450 millióról mintegy 3700 millióra növekszik). Mindezt a falusi lakosság lassú növekedése kísérné majd, 2150 millióról 2400 millióra. A másik feltevés szerint — amely a valósághoz közelállóbbnak tűnik — az ezredfordulón a városi lakosság aránya az összlakosság mintegy 75 százaléka, vagyis 4600 millió lesz, a falusi lakosság pedig 2150 millióról mintegy 1500 millióra csökken. Az utóbbi prognózis azért valószínűbb, mivel a fejlődő országokban még eléggé nagy az agrárnépesség, s ebben a termelési ágban túlnépesedés is tapasztalható.

A városiasodási folyamat egyik jelensége, amelyre külön fel szeretnénk hívni a figyelmet, a városi települések koncentrációja. E folyamatot a következő táblázat szemlélteti:

Városcsoport ezer lakos	1900			1940			1960		
	Váro- sok száma	Összla- kosság millió fő	%	Váro- sok száma	Összla- kosság millió fő	%	Váro- sok száma	Összla- kosság millió fő	%
100—199	150	21,0	22,3	360	50,0	20,6	700	95,9	21,0
200—499	100	29,5	31,4	205	61,0	25,1	343	106,5	23,3
500—999	30	20,0	21,3	75	50,0	20,6	127	88,6	19,3
1000 felett	12	23,5	25,0	38	82,0	33,7	77	166,7	36,4
Összesen	292	94,0	100,0	678	243,0	100,0	1247	457,7	100,0

1900-ban tehát mindössze 292 olyan város volt, amelynek lakossága meghaladta a százezer főt, s 1960-ra ezek száma 1247-re emelkedett. Még szembetűnőbb az egymillió lakoson felüli városok fejlődése, ezeknek száma 1900—1960 között 77-re növekedett, 1970-ben pedig már 96 volt. Jelenleg tíz olyan város van, melyeknek lakossága az ötmilliót is meghaladja.

A koncentráció következményei a városiasodási folyamatban igen sokoldalúak — gondoljunk csak a mammutvárosok ellátására (élelem, víz és egyéb közszolgáltatások), közlekedési problémáik megoldására stb. A mammutvárosok kifejlődésével új fogalmak születtek meg: metropolisz, konurbáció, megalopolisz, városi tartomány, többmillió városi tartomány, városiasodott földrész és ökümenopolisz. E kifejezésekkel egyre gyakrabban találkozunk a tudományos irodalomban; egyes szakemberek ezekkel próbálják jellemezni a fejlett országokban kibontakozó újabb urbanizációs jelenségeket, olyan városok és város csoportok megjelenését, ahol a lakosság számát tíz- és százmilliókban mérik.

A városiakok számának e gyors iramú növekedése s főleg a továbbiakra vonatkozó előrejelzések igen lényeges következmények egész sorát jelentik az egyes országok és tartományok szisztematizálása és fejlődése tekintetében. A szemünk előtt végbemenő — és főleg az előrejelzett — gyors városiasodási folyamatban elengedhetetlen egy olyan politika kidolgozása, amely a gazdasági fejlődéssel összhangban körvonalazza és megállapítja a városi és a falusi települések rendszerét, hálózatát. Számos országban az urbanizálással kapcsolatos intézkedések új lakások építésére, esetleg bizonyos közművesítési munkálatokra szorítkoznak. Csúpan ezek

nem oldják meg azonban a kérdéseket. Sok helyen megfigyelhető már a falusi települések, sőt egyes vidékek teljes elnéptelenedése. A városok nem ellenőrzött, spontán fejlődésének következtében „rögtönzött” lakónegyedek (favela, bidonville, shantytown), az urbanizálódás e torz „kinövései” jelennek meg.

3. A népesség gyors ütemű növekedése, valamint az urbanizálódás eddigi és a továbbiakra előrejelzett ritmusa együtt jár a lakosság és az anyagi javak nagyméretű és gyakori *helyváltoztatásával*. A lakás és a munkahely közötti napi ingamozgások mellett a közlekedési hálózatnak ki kell elégítenie a pihenőnapok és szabadságok igényelte helyváltoztatásokat is. Ezek sokszor túllépik a legmagasabb hétköznapi csúcsforgalmat. Egyes becslések szerint az Egyesült Államokban 1968-ban a lakosság 66 százaléka utazott el lakhelyéről nem munkakörével kapcsolatos cél felé; ugyanakkor Svájcban ez a százalék 54, Angliában és Hollandiában 51, Franciaországban 41 volt. A Turisztikai Minisztérium 1971-ben hazánkban tízmillióra becsülte azok számát, akik turisztikai célokból több mint háromnapos helyváltoztatást végeztek. A közlekedési problémák közül azok jelentik a legnagyobb nehézséget, amelyek a gépkocsik számának növekedésével merülnek fel. A motorizálási hányados, mely az egy gépkocsira jutó lakosok számát fejezi ki, a következő fejlődést mutatja egyes nyugati országokban:

	1964	1968
Svédország	5	3,7
Franciaország	6	4,8
Anglia	6	4,7
Svájc	8	6,1
Egyesült Államok	2,3	2,1
Dánia	7	5,7

Az előrejelzések értelmében a motorizálási hányados a 2—3 érték között éri el a telítettséget, ami nagyjából azt jelenti, hogy minden családra egy gépkocsi jut. Mindezzel kapcsolatban a következő főbb problémák merülnek fel:

— a közlekedési utak hálózatát ki kell bővíteni, autószirodákat kell építeni, amelyek lehetővé teszik a gyors forgalmat. Az újabb úthálózat viszont nagy területeket foglal el, rendszerint éppen a legtermékenyebb mezőgazdasági területekből;

— egyre nagyobb területet foglalnak el a parkolóhelyek is (például az amerikai városok egy részében jelenleg a lakózőnakkal egyenlő nagyságú területet). A civilizációs színvonal növekedése tehát ebben az esetben is a mezőgazdasági területek csökkenését jelenti;

— a gépkocsik számának növekedése együtt jár a levegő fokozott szennyeződésével.

4. Az említett jelenségek (lakosságszaporulat, városiasodás, a közlekedési hálózat fejlődése) egyre nagyobb földterületeket vonnak ki a mezőgazdálkodásból. A megnövekedett lakosságnak több élelemre van szüksége, ezzel szemben a mezőgazdasági terület nem növekszik, sőt csökken. Törökországban például évente mintegy 25 ezer hektár területet von ki a mezőgazdálkodásból a városok ellenőrizetlen növekedése.

Az emberiségnek nem olyan régen még 4 milliárd hektár mezőgazdasági területe volt, most viszont csak 1,3 milliárd hektár áll rendelkezésünkre — az erózió, az ésszerűtlen használat, a települések növekedése, az autószirodák, villanyvezeté-

kek, drótkötélpályák építése, a talaj ipari és kémiai szennyeződése stb. következtében (Horia Maicu: *Raport de sinteză*. Urbanism, 1972. 2.).

5. A társadalom XX. századi gyors fejlődése (iparosítás, urbanizálódás, a mezőgazdaság kemizálása stb.) rengeteg, előre nem látott káros következménnyel járt. Fennáll annak a lehetősége, hogy a természet ökológiai egyensúlya teljesen felboruljon, aminek igen káros következményei lehetnek az életkörülmények, a gazdasági és társadalmi tevékenység szempontjából. Paradoxálsnak tűnik, de így van: a gazdasági fejlődés érdekében világviszonylatban kifejtett erőfeszítések az előrelátás hiánya miatt visszajukra fordulnak.

E kérdésekkel itt részletesen nem foglalkozunk; a *Korunk* novemberi számának egyes közleményeiből bővebben megismerhetők. Annyit azonban hangsúlyozunk, hogy az iparosodás és városiasodás eredményeként többek közt a *vízfogyasztás* is óriási mértékben megnövekedett. A probléma megoldását még bonyolítja a vízszennyeződés, ami lehetetlenné teszi a víz újrafelhasználását, s ennek következtében a világ sok területén (főleg a városokban) vízhiány lépett fel, ami vízkorlátozások bevezetését tette szükségessé. A vízgazdálkodási problémák korunk leg-sürgetőbb kérdéseivé váltak.

6. A városiasodással egyidőben és ezzel párhuzamosan új tevékenységi ágak jönnek létre, a háztartási munkálatok ugyanis önálló tevékenységi ágakká fejlődnek. Nagymértékben kiszélesedik a társadalmi munkamegosztás. A fűtés, a víz-hordás máris önálló tevékenységgé vált, de hasonló elkülönülés jeleit figyelhetjük meg a mosás, az ételkészítés területén is. A jövőben valószínűleg csak azok a tevékenységek maradnak majd a magánháztartás keretében, amelyek a lakáshoz vannak kötve, s természetüknél fogva nem különülhetnek el (például a takarítás). A gyermeknevelés — iskolás korig — szintén megkezdte önállósulását: gondoljunk csak a bölcsődékre, napközi otthonokra stb.

Nincs már messze Lenin ama megállapításának érvénybe lépése, mely szerint a kis egyéni háztartások nagy szocialista háztartássá fognak átalakulni. A háztartási munkálatok különálló tevékenységi ággá fejlődése, a munkaidő tetemes csökkenése a szabad idő nagymértékű növekedését fogja eredményezni. Egyes előrejelzések szerint 2000-ben a munkaidő évi 1100—1200 óra lesz. A szabad idő növekedése újabb szisztematizálási problémákat vet fel — olyanokat, mint például a szórakozóhelyek, vikendházak és -telepek létesítése, a turisztika erőteljes fejlesztése.

Az említett jelenségek az életkörülmények sokoldalú, rohamos változását idézték elő. Felmerült annak szükségessége, hogy az életkörülményeket tudatosan alakítsuk ki, a jelenlegi és főleg a jövőbeli követelményeknek megfelelően, figyelembe véve az összes természeti és társadalmi következményeket, kiküszöbölve a társadalomra káros hatásokat.

*

Az életkörülmények, az életkeret (environment) e tudatos, a tudomány megállapításainak s az emberi természetnek megfelelő kialakítását nevezzük *szisztematizálás*nak. Az RKP Országos Konferenciájának irányelvei a területek, városok és falvak rendezéséről, gazdasági-társadalmi fejlesztéséről a következőképpen határozzák meg e tevékenység célját: „A szisztematizálás megteremti azt a keretet, amelyben az egész lakosság él és dolgozik, amelyben a gazdasági és társadalmi tevékenység folyik...“ Ez a keret természetes és mesterséges elemeket foglal magába, rendkívül összetett és sokoldalú, s ezért tanulmányozása számos tudomány (építészet, közgazdaságtan, demográfia, szociológia, pszichológia, geológia, biológia, neveléstudomány, antropológia, ergonómia stb.) együttes erőfeszítését igényli.

Az életkeret tudatos megtervezése mondhatni mindenhol megkezdődött, és kisebb-nagyobb eredménnyel folyik. Kevés ország mondhatja el azonban, hogy *a szisztematizálási politika egyik nagy fontosságú oldala az államvezetésnek*, mint ahogy hazánkban van. Nálunk — ennek megfelelően — intézményesítették a szisztematizálást, s a júliusban lezajlott Országos Pártkonferencia pontosan körvonalazza e tevékenység céljait és feladatait. Rövidesen megjelenik a szisztematizálási törvény is, az egységes irányítás céljából pedig megalakul a Minisztertanács szerveként a Területrendezési Kormánybizottság.

Hazánk, akárcsak a többi szocialista ország, sok előnnyel számolhat a tőkés országokkal szemben a szisztematizálási tevékenységet illetően. Lényegesek ebben a tekintetben a következők:

— a termelőeszközök társadalmi tulajdona, aminek köszönhetően a szisztematizálás során nem merülnek fel tulajdonjogi nehézségek (az ENSZ említett értekezletein például számos nyugati ország felszólalója követelte a városi belsőségek állami tulajdonba vételét);

— a beruházási alapok központosítottasága, ami lehetővé teszi a szisztematizálási tevékenységgel járó, nagy erőfeszítést igénylő munkálatok végrehajtását;

— a nemzetgazdaság tervszerűsítetttsége, vagyis az, hogy az állami tervek kijelölik és meghatározzák az ország egészének s ezen belül az egyes területeknek, városoknak, falvaknak jövőbeli fejlődését. „A távlati felmérő munka — szögeznek le az említett Irányelvek —, amely a modern társadalom vezetésének szervező része, nagy fontosságú szisztematizálási tevékenységet feltételez Románia 1990—2000-ig terjedő fejlődésének irányvonalaival összhangban, szem előtt tartva az ország sajátosságait, a műszaki haladás követelményeit, a világviszonylatban mutatkozó tendenciákat.“ Lényegében tehát minden szisztematizálási tevékenység alapja az előrelátás — főleg a gazdasági előrelátás és előrejelzés. Egy ország településhálózatát s a társadalom életkeretéhez tartozó más elemeket végső soron a gazdasági tényezők határozzák meg.

Érdekes ebből a szempontból tanulmányozni a tőkés országokban készült szisztematizálási terveket, mint például Tooks-szigetét (USA) vagy Zonguldak tartományát (Törökország). Mindkét munka az építészeti keret és a gazdasági fejlődés szoros kölcsönhatását hangsúlyozza, s szükségesnek véli a szisztematizálási tevékenység összekapcsolását a tanulmányozott terület jövőbeli gazdasági fejlődésével.

*

Nézzük meg ezek után, hogyan oldódnak meg hazánkban gyakorlatilag a különböző szisztematizálási problémák.

A településhálózat harmonikus fejlesztése. — Ismeretes, hogy Románia anarchikusan alakult helyeshálózatot örökölt a régi rendszertől, amely nagyszámú szétszórt, területi szempontból túlságosan kiterjedt kis településből állt. A településhálózat mindenkor összhangban van a társadalom gazdasági fejlettségével és bizonyos földrajzi tényezőkkel (domborzat, természeti kincsek, víz stb.). A falusi települések hazai szétszórt rendszerét a mezőgazdasági munka alacsony termelékenysége határozta meg, valamint az a tény, hogy a használt munkaeszközök a föld megművelésének körzetét — a domborzati viszonyoktól függően — öt-hat kilométeres távolságra korlátozták. Ilyen körülmények között jött létre itt az a 13 000 falu, melyeknek 40 százalékában ötszáznál kevesebben laktak.

Világos, hogy ez a településrendszer nem felel meg a termelőerők jelenlegi színvonalának, amely a mezőgazdasági munka termelékenységének jelentős növekedését jelenti, valamint annak a körzetnek mintegy tíz-tizenöt kilométerre

való kiterjesztését, amelyben ez a tevékenység kedvező körülmények közt végbe-mehet. A mezőgazdaság komplex gépesítése következtében, amely hazánkban 1990-ben fejeződik be, az ország dolgozó lakosságának jelenlegi 47 százaléka helyett a nemzetgazdaságnak ebben az ágában az előrejelzések szerint mindössze 10—15 százaléka fog dolgozni.

Az említett tényezők a városiasodási folyamat kiterjedéséhez vezetnek. Felmerül a kérdés: milyen irányba fogjuk terelni hazánkban e folyamatot? Figyelembe véve országunk sajátosságait, a jelenlegi realitásokat s ugyanakkor a sokoldalúan fejlett szocialista társadalom követelményeit, az urbanizálódás irányát Nicolae Ceaușescu elvtárs az Országos Pártkonferencián előterjesztett jelentésben a következőképp jelölte ki: „Következtesen munkálkodnunk kell minden egyes város, minden egyes község harmonikus fejlesztéséért, oly módon, hogy minél jobb anyagi és szellemi életkörülményeket biztosítsunk a lakosoknak. A sokoldalúan fejlett szocialista társadalom megvalósítása és a kommunizmusra való fokozott áttérés feltételezi a falvak életszínvonalának fokozatos közelítését a városokéhoz. A falvak és a községek rendezésében szem előtt kell tartani ezt az orientációt, szervezeten, tudatosan kell cselekedni, hogy erős, virágzó falusi központokat, olyan igazi mezőgazdasági városokat alakítsunk ki, melyekben az összes lakosok maradéktalanul élvezhetik a szocializmus jótéteményeit.“

Az urbanizálódás e kiegyensúlyozott politikája egyenes következménye annak a hatalmas erőfeszítésnek, amelyet pártunk az ország egész területe s különösen az elmaradott vidékek gazdasági felemelkedése érdekében kifejt. Már az 1966—1970-es ötéves tervben egész sor, a múltban kevésbé fejlődött megye (például Bacău, Szatmár, Argeș, Dolj, Maros, Galați, Kovászna) erőteljesen megnövelte ipari termelését. Ennek az irányzatnak mintegy folytatásaként a jelenlegi ötéves tervben e vidékek ipari termelésének növekedése gyorsabb ütemű lesz, mint az ország átlag. Így például, miközben az ország ipari termelése évenként átlagosan 11—12 százalékkal növekszik, Beszterce-Naszód megyében az évi átlagos növekedés 20,3 százalék, Teleorman megyében 21,6 százalék, Hargita megyében 15,8 százalék, Szilágymegyeében 25,4 százalék lesz.

Az Országos Pártkonferencia területrendezési irányelvei a minisztériumok, valamint a néptanácsok végrehajtó bizottságai feladatuként jelölik meg, hogy a fejlődési kilátásokkal rendelkező falusi településekbe (főként a leendő városi jellegű központokba) ipari és agráregységeket, köztársasági szintű gazdasági vállalatokhoz tartozó üzemosztályokat telepítsenek. Ezek az egységek és üzemosztályok biztosítani fogják a mezőgazdaságból felszabadult munkaerő alkalmazását, valamint a helyi nyersanyagok és mezőgazdasági termékek hasznosítását.

A termelőerők ésszerű területi elosztása kedvező feltételeket teremt az ország településhálózatának korszerű, harmonikus kiépítéséhez, megteremti annak lehetőségét, hogy a falusi települések városi színvonalra emelkedjenek. Az eddig elmondottakat összegezve, országunk településhálózatában a közeljövőben a következő előirányzott változások várhatók:

- a jelenlegi városok fejlődése, ami átfogó városrendezési tevékenység megszervezését és kifejtését igényli. Meg kell határozni az egyes városok társadalmi-gazdasági profilját; a termelőegységeket, a lakásokat és társadalmi-kulturális épületeket céltudatosan kell telepíteni, s a városrendezést a környező területtel összhangban kell végezni;

- a következő tíz-tizenöt évben mintegy 300—350 új városi központot fogunk kifejleszteni azokból a falvakból, amelyeknek kedvező fejlődési feltételeik és távlataik vannak. E központoknak a jövőben több mint ötezer lakosa lesz, és négy-öt

közeli, átlagban 15—20 kilométer távolságra eső község lakosságának állnak rendelkezésére művelődési létesítményekkel, kereskedelmi és szolgáltatási egységekkel stb.;

— a falvak és községek összpontosítása már az 1967. decemberi Országos Pártkonferencia határozatainak valóra váltása során megkezdődött (eddig mintegy 5000 községet tömörítettünk valamivel több mint 2700 községbe). A jövőben ez a folyamat még inkább kibontakozik: a fejlődési feltételekkel kevésbé rendelkező kis és szétszórt falvakból a lakosság átcsoportosul a nagyobb községekbe.

E céltudatosan irányított urbanizálódás az ország minden fejlődőképes helységének felemelkedéséhez vezet, s azt eredményezi majd, hogy a falusi munka- és életkörülmények megközelítik a városiakat. Szisztematizálási politikánk ugyanakkor jelentős szerepet tölt be az ország összes honpolgárai teljes jogegyenlőségének biztosításában.

A földalap szigorú megvédése. — A fenti előirányzatok megvalósulása nemcsak hazánk településrendszerének harmonikus fejlődését fogja biztosítani, hanem az ésszerű életkeret kialakításának más kérdéseiben is tudományos irányvonalat szab meg.

A falvak szisztematizálásáról tudvalevőleg hosszú időn át senki sem gondoskodott; sok helyi állami szerv azt a téves nézetet vallotta, hogy a falusi települések fejlesztésében a terület kiterjesztésének vonalán kell haladni. Noha törvényes rendelkezések szögezték le, hogy új épületek csak a falu belterületén emelhetők, az utóbbi húsz-huszonöt évben mégis igen sok falu nagymértékben kiterjedt, mégpedig épp a legjobb mezőgazdasági területekre, a közlekedési vonalak mentén. Jelentős szántóterületet foglaltak el továbbá az új ipari, agro-zooteknikai létesítmények, az úthálózat stb. Ily módon csupán 1971-ben több mint 10 000 hektár területet vontak ki végleg a mezőgazdasági termelésből, s ennek csaknem a fele jól termő szántóföld volt. „Mindebből kitűnik — hangsúlyozzák a már idézett Irányelvek —, hogy számos minisztérium, központi intézmény és néptanács túrhetetlen felelőtlenséget tanúsít a földdel, ezzel a nemzeti vagyonnal szemben, amelynek ésszerű felhasználásától függ az anyagi termelés növelése, az egész nép jóléte.“ A földalap szigorú megvédése egyik legfontosabb kötelességünk, amelynek teljesítése érdekében a következő feladatokat tűzzük ki magunk elé:

— felül kell vizsgálni a helységek által elfoglalt területeket, és pontosan meg kell határozni a városok és falvak beépíthető területét. A szigorú rend meghonosítása érdekében a jövőben törvény határozza meg a városok és falvak beépíthető területét;

— bármilyen gazdasági vagy társadalmi-művelődési objektumot kizárólag a városok és falvak belterületén kell létesíteni; a villany- és telefonhuzalokat lehetőleg a már meglévő utak mentén kell vezetni;

— felül kell vizsgálni a községi, főleg pedig a szántóföldeket átszelő mezei úthálózatot, mert ésszerűsítésével jelentős területek adhatók vissza a mezőgazdaságnak; az új utak létesítésénél jobban figyelembe kell venni a meglévő úthálózatot, és általában arra kell törekedni, hogy az utak minél kisebb területet vonjanak el a mezőgazdaságtól;

— megkülönböztetett figyelmet kell fordítani az erdőterületek kijelölésére, az erdősített területek fenntartására és az újraerdősítés biztosítására, ami hozzájárul a leromlott területek javításához, a talajerózió leküzdéséhez, a földcsuszamlások megelőzéséhez, valamint a környezet védelméhez;

— a falvak összevonásával szintén jelentős területeket kell visszajuttatni a mezőgazdaságnak.

A belterületek korlátozásának körülményei középette a városok és falvak fejlődése csak az épületek összpontosítása és az emeletek számának növelése útján történhet. Következésképpen azt az 520 000 lakást, amelyet állami alapokból vagy állami kölcsön felhasználásával, valamint azt a 270 000 lakást, melyet az állampolgárok saját alapjaikból fognak építeni a jelenlegi ötéves terv során, s amelyek együttvéve mintegy 2,5 millió személy részére biztosítanak új otthont, úgy kell tervezni és kivitelezni, hogy a hektáronkénti népsűrűség a városok és falvak belterületein növekedjék.

A természeti környezet épségének megőrzése. — Az ipar és a közlekedés fejlődésével, valamint a mezőgazdaság kemizálásával hazánkban is erősen megnövekedtek a levegő, a víz és a talaj szennyeződésének lehetőségei. Ha nem intézkedünk idejében, a környezet szennyeződése felborítja a természet ökológiai egyensúlyát. Sajnos, nálunk is előfordult, hogy egyes ipari létesítmények tervezésekor és kivitelezésekor nem tartották szem előtt mindazokat az intézkedéseket, amelyek a szennyeződést korlátozzák vagy teljesen kiküszöbölik.

A fentieket figyelembe véve, a szisztematizálási tevékenység egyik legfontosabb feladata felkutatni a levegő, a víz és a talaj szennyeződésének forrásait, és intézkedéseket javasolni felszámolásukra, illetve káros következményeik elhárítására. Ebből a célból:

— a szisztematizálási tervekben meg kell határozni azokat az övezeteket, melyekben a környezetre kedvezőtlen hatású ipari létesítmények telepíthetők, s ugyanakkor védőintézkedéseket kell előírni;

— mindazoknak az ipari egységeknek, amelyek szennyeződést okoznak, határozottan intézkedniük kell ennek megelőzésére, illetve a zaj csökkentésére és kiküszöbölésére;

— bizonyos lakóövezetekben meg kell tiltani a gépkocsik közlekedését a zaj és a levegőszennyeződés csökkentése céljából, növelni kell a parkosított területeket a városokban;

— védeni kell a városok belterületén, valamint ennek közvetlen közelében levő értékes természeti elemeket (erdőket, parkokat, tavakat stb.), amelyeknek fontos szerepük van a mikroklíma fenntartásában, s ugyanakkor pihenési és üdülési lehetőségeket nyújtanak a lakosság számára.

Külön kifejtést igényelne, de helyszűke miatt itt említjük meg, hogy mindezzel párhuzamosan a közlekedési utak országos hálózatát egységes koncepció szerint kell fejleszteni. Úthálózatunknak ki kell elégítenie az egyre nagyobb forgalom, valamint a nemzetgazdaság távlati szükségleteit, figyelembe véve azonban a földalappal való takarékoskodás követelményeit is. E célból területi viszonylatban össze kell hangolni az összes közlekedési utakat a termelő és értékesítő központokkal, a nyersanyagbázisokkal, a települések egész hálózatával.

*

Az elmondottakból remélhetőleg kitűnik, hogy a szisztematizálás a társadalom fejlődésében nem másod- vagy harmadrendű probléma, hanem egyike a haladás, a jövőépítés legfontosabb kérdéseinek. A kedvező életkeret, amelyet a szisztematizálás próbál kialakítani, annak milyensége nem lehet közömbös egyetlen állampolgár szemében sem. Ennek megfelelően az RKP Országos Konferenciájának irányelvi leszögezük: „Meg kell teremteni a feltételeket ahhoz, hogy a dolgozók egyre behatóbban kivegyék részüket a városok és a falvak fejlesztésével kapcsolatos problémák megoldásából.”